WIKIPEDIA

Quechua huanca

Huanca *Kichwa*	
Faláu en	Perú
	Perú (suroeste)
Zona	Valle del Mantaro y rexones aledañas.
Falantes	300 mil
Familia	Llingües quechua Quechua I Quechua central
Estatus oficial	
Oficial en	Perú (Departamentu de Junín)
Reguláu por	*Nun ta reguláu*
Códigos	
ISO 639-1	*nengún*
ISO 639-2	— (incluyíu en que)
ISO 639-3	

El **huanca** o **quechua huanca** (*kichwa*) ye una llingua quechua falada na rexón suroeste del departamentu de Junín nel Perú por aprosimao 300.000 persones según el SIL.[1] Pertenez a la caña Quechua I. Ésta foi la llingua nativa de los huancas muncho primero de que la falaren los incas nel Cuzco. La primer obra lexicográfica onde s'axunta'l vocabulariu d'esta variedá llingüística ye'l Diccionariu Políglota Incaicu, editáu pol Colexu de Propaganda Fide de Perú nel añu de 1905. Rodolfo Cerrón Palomino, billingüe de huanca y español,[2] publicó dempués el diccionariu Huanca-Castellanu-Huanca en 1975.

Anguaño, el Perú reconoz la cooficialidá de les sos llingües indíxenes col español nes rexones "onde predominen. El Gobiernu rexonal de Junín declaró al quechua, ente otres llingües, como oficial na so xurisdicción.

El huanca difier tan fuerte y particularmente nel discutiniu, en adición, en gramática respeuto al quechua sureñu que nun ye posible una comunicación (son inintelixibles). Inclusive col más rellacionáu quechua ancashino les diferencies fonolóxiques son tan fuertes que la mutua inteligibilidad ye bien malo de llograr.

El quechua huanca ye estremáu en tres dialeuto * Waylla Wanka (nes provincies d'Huancayo y Chupaca, el Hanan Huanca antiguu)

- Waycha Wanka (na provincia de Concepción, el Hurin Huanca antiguu)
- Shawsha Wanka (na provincia de Jauja, el Hatun Xauxa antiguu)

Conteníu

Fonoloxía

Una carauterística del huanca que lo estrema de los demás quechues ye qu'el */r/ orixinariu tresformóse casi invariablemente en [l]. La retrofleja orixinaria ‹ćh› [ĉ] (“tr” con Serafín Coronel Molina and Rodolfo Cerrón Palomino) foi caltenida, al igual que “sh” [š] (como en tolos dialeutos central y meridional).

Una gran torga pa la comunicación con otres variedaes consiste nel fechu de que la orixinal [q] convertir nuna oclusiva glotal ("saltillo") que sume o se convierte nun allargamientu vocálicu en posición de coda vocálica, salvu nel Shawsha, onde se convirtió en [h].

Notes y referencies

1. Falta señalar l'añu de tal estimación
2. Cerrón Palomino, Rodolfo (1989). *Llingua y sociedá nel Valle del Mantaro* páx. 12. Llima: IEP Ediciones.

Bibliografía

- Rodolfo Cerrón Palomino (1975): Diccionariu Quechua de Junín-Huanca [- Castellán y vice trata]. Ministeriu d'educación de Perú.
- Rodolfo Cerrón Palomino (1989): Llingua y sociedá nel Valle del Mantaro. Llima: Institutu d'Estudios Peruanos.

Enllaces esternos

- Gramática y testos del quechua Shawsha Wanka (http://www.sil.org/americas/peru/pubs/dt30.pdf)
- Diccionariu Quechua Wanka (http://yazg.wordpress.com/diccionariu-quechua/)
- Serafín Coronel Molina: Lliteratura y cultura quechua (http://runasimi-kuchu.com)
- Llingua y sociedá nel Valle del Mantaro (https://web.archive.org/web/20130309214918/http://celia.cnrs.fr/FichExt/Am/A_12_02.htm) La primer parte

Control d'autoridaes	**Proyeutos Wikimedia** · Datos: Q36960